

laag gelegen grond zelfs als deze door het graven van greppels nog onvoldoende ontwaterd wordt, toch geschikt kan zijn voor boschbegroeiing omdat het welig groeiende bosch het overtollige water aan den bodem onttrekt.

Wanneer onder dergelijke omstandigheden een proef genomen wordt met fijnspar tusschen elshout en dit laatste in later jaren vervangen wordt door struiken van Amerikaansche eik voor humusverbetering, zal de houtproductie in dat bosch dubbel zoo groot zijn als in grove dennen-bosch.

Voorbeelden in mijn omgeving van 100-jarige fijnsparren onder dergelijke omstandigheden, bevestigen in deze mijn meening.

Maar ook op hooger gelegen grond in gesloten boschopstand waar een goede humusvorming tot stand is gebracht, kan de fijnspar tot waardevol hout opgroeien. In deze omstandigheden zal de groei eerder eindigen en zullen de boomen eerder geveld moeten worden dan op lager gelegen grond.

Enkele van de voordeelen van fijnsparbeplanting zijn de stijve groei en het weerstandsvermogen tegen stormwind waardoor achter een begroeiing van fijnspar veel gemakkelijker larix, douglas enz. zullen doorgroeien.

Geen enkele naaldboom is zoo gevoelig voor den invloed van een zware takbemesting als de fijnspar en geen soort is daarvoor zoo weinig gevoelig als de grove den. Ik bedoel hiermee alleen de snellere groeiwijze door de rijshout-bedekking, want een groote verbetering in de humusomzetting geeft de takbemesting altijd.

De reden van dit verschijnsel, dat bij mij zeer sterk waarneembaar is, ligt natuurlijk in het wortelstelsel der beide soorten.

Wie in Noord-Europa bekend is, zal hebben opgemerkt dat de flora van onze veenachtige en laaggelegen zandgronden veel overeenkomst vertoont met die van Noord-Europa. Ook de nachtvorsten, de nevelvorming, de sterke dauw en vochtigheid bij alle weersgesteldheid zijn op die gronden karakteristiek en bij de flora van die gronden behoort ook de fijnspar.

Wanneer onze voorvaderen beter bekend geweest waren met de tegenwoordige inzichten in boschbouw zouden op dergelijke laaggelegen zandgronden thans uitnemende naaldboschbosschen groeien, overeenkomend met die van Noord-Europa.

HOLLAND—HOLTLAND?

door Prof. A. te Wechel.

Enkele jaren geleden werd mij door een ingenieur der Rotterdamsche havenwerken een aantal monsters van fossiel hout toegezonden, met verzoek deze te determineeren en met

de mededeeling, dat hij bij een ontgraving in de Alexanderpolder een zoo groote massa fossiele boomstammen had gevonden, dat het vermoeden voor de hand lag, dat daar ter plaatse eenmaal een volledig bosch had gestaan.

Dit voorval kwam mij in herinnering, toen ik onlangs in een oud boekje „Het oude Goutsche Chronijcxken”, een en ander aantrof over bosschen in Zuid-Holland bij het begin van onze jaartelling en langen tijd daarvoor. (1100 v. C.)

Dit Goutsche Chronijckje verscheen te Gouda in 1478, maar ik had slechts de beschikking over een herdruk van 1663, waaraan door een zich noemenden Petrus Scriverius is toegevoegd een „Toetssteen”, t.w. een critiek, waarin verschillende punten worden recht gezet of toegelicht. In deze critiek wordt over het bosch in kwestie alleen gezegd, dat de Latijnsche (Romeinsche) naam van het bosch Sacrum Nemus, het gewijde of geheiligde bosch, was.

Wellicht stellen de lezers van dit tijdschrift belang in hetgeen over het bosch ten noorden van Vlaardingen in het Goutsche Chronijcxken wordt gezegd. Het moge hieronder volgen.

TE WECHEL.

„Daer nae soo tooch Brutus met sijn gheselle Corineus, ende met sijn volck met veel schepen, ende quamen aen een groot Eylandt dat Albion hiet, dat al bewoont was met groote Reusen ende Reusinnen. daer Brutus teghen streef, ende hiete datmen die Reusen in die beenen soude houwen; soo dat Brutus met sijn volck versloech ende verdreef alle die ander. En doe dede hij dat Land na hem selven hieten Brutangen. En Corineus die hadde dat Lant van Cornwaelgen. Ende van desen grooten volcke dat Brutus verdreef, quamender met schepen over de Zee, ende landen inder wilder Sassenlant, dat nu Vrieslant is gheheeten, ende setten hem te strijden teghen dat wreede volck: maer die Sassen hebbender veel verslaghen ende verdreven. Des toghen sij weder over stier, ende sijn ghecomen daer nu Vlaerding staet, ende worpen hem daer neder om daer te wonen, omdattet naest ten water was, ende maecten daer een groot Casteel dat Slavenburch hiet: ende aen dat Slavenburch daer stont dat groote Bosch, dat daer na over menich jaer hiete *dat wilde Wout sonder genaden*. Ende dit was dat alre eerste begriip van Hollant: als men hier na noch wel hooren sal.

— — — — —
Dit volck van deze Slaven geneerden hem¹⁾ ter Zee ende in den Woude.

— — — — —
Na desen Keijser Augustus soo wordt Claudius Keijser. Dese bedwanck Enghelant, ende brochtse onder die van

¹⁾ Voedden zich.

Roomen. Ende doe hij uijt Engelant quam, soo verstack hij metten winde, ende lande aen Slavenburch. Daer street dese Keyser Claudius teghen die wreede Slaven, soo dat hij met grooter pijnen de strijt wan. Doe ginck dese Keyser Claudius met sijn volck in dat groote Bosch, daer hoorde hij dat groot vreeselijck gheluyt vanden wilden beesten die in dat bosch waren, van Beyren, van Leeuwe, van Everswijn, van wilde Stiere, die soo vreeselick ghebaerden dat een mensche gruwen mochte. Doe vraechde de Keyser, of daer niemant in dat bosch en woonde. Sy seyden, neent Heer, want daer sijn also veel wilder beesten in, dat ghy 't met al dit volck dat ghij hier hebt niet en soudes dorren door gaen. Doe vraechde de Keyser, oft groot en wijt was. Sij seyden weder, dattet wel thien mijlen lanck was ende drie mijlen breed. Die Keyser vraechde weder, of daer niemant en woonde aen die ander sijde vanden bosch. Sij seiden, jae 't Heer, daer wonen de wilde Neder-Sassen, die om niemant en gheven die opter aerden leeft: ende al waert dat ghij die avontuer hadt dat ghij met desen volcke door dat bosch comen mocht, ghij soudet terstont bestreden worden van dat volck. Doe seyde de Keyser, dit Wout mach wel hieten dat wilde Wout sonder ghenaden: want hoe daddet gaet, daer en mach niemant wel dat lijf ont dragen. Ende van die tijt voort soo wort dat Wout ghehieten *dat wilde Wout sonder ghenaden*. Ende dit was na ons Heeren gheboort twee ende veertich jaer.

Daer na doe die Vriesen metten Slaven weder uit Engelant quamen, ende niet en wisten wat sij doen souden, doe togghen sy met malcander in dat wilde Wout sonder ghenaden, ende dreven daer uyt die wilde beesten, ende maeckeden eenen Burch daer nu Leyden staet, en setteden daer een Casteleyn op met veel volcx, omdat Wout te bewaren.

Dese Coninck Eseloor die leefde seer langhe, ende van hem quam een Bastaert die Valck hiet: dese was dus gheheeten, om dat sijn ooghen soo ront ende soo clær waren oft een Valck hadde gheweest. Dese Valck stichte een groot Casteel aen die Noort-sijde vanden bosch, ende dedet hieten Valckenburch.

In deser maniere soo wort dat Lant van Hollant eerst bewoont.

Ende dewijl dat Sinte Willebrort te Romen was, soo wayden met eenen grooten starcken winde, ende met eenen grooten Aertbevinge, in der nacht, alle die groote boomen ter neder, die in dat wilde Wout sonder ghenaden stonden.²⁾ Ende doe die Heilighe Bisschop Sinte Willebrort van Romen

²⁾ Ongeveer 675 n. C.

quam, ende hij sach dat alle die boomen te neder gevallen laghen, so docht hij dat God dat Lant sonderlinghe bekeeren woude. Ende doe hij tot Utrecht quam, so stichte hij daer een Kerck van Canoniken. Ende daer geboot hij gestadelick te staen des Bisschops Stoel.

SCHEPPING EN UITBREIDING VAN PRODUCTIE-BOSCH OP GROOTSCHE SCHAAL IN ENGELAND

door Dr. J. R. Beversluis.

Evenals in Nederland werd ook in Engeland in de laatste oorlogsjaren en kort daarna op een onmatige wijze in de bestaande kapbare bosschen geveld. Al spoedig begonnen sommigen zich af te vragen hoe het dientengevolge er uit zou gaan zien met de toekomstige voorziening in de houtbehoefte.

Engeland bezit (of bezat althans toentertijde) slechts een boschoppervlakte ter grootte van 4.2 % van de totale landsoppervlakte, beteekenende de beschikbaarheid van 3 H.A. bosch per 100 inwoners. (Voor Finland zijn deze cijfers 73.5 % en 740 H.A. per 100 inwoners). Het is het meest boscharme land van Europa, en heeft de grootste hout-import van alle landen ter wereld. De wereldpositie van de houtproductie is ongunstig en wordt steeds en snel nog ongunstiger, vooral in verband met de angstwekkend snelle en toenemende uitputting van de naaldhoutvoorraden in Noord-Amerika. Al deze feiten tezamen, en meer nog, gaven een uiterst ernstig verschief aan de vraag naar Engeland's toekomstige houtvoorziening; inderdaad catastrofaal zou de toestand zijn in geval van een nieuwen grooten of Europeeschen oorlog.

Zoo ontstond in de jaren 1916/1917 een actie, de zaken werden bestudeerd, en o.m. een schema van urgente werkzaamheden terzake ontworpen (het rapport van het Acland-Committee). In aansluiting daarop werd in 1919 door de Volksvertegenwoordiging een wet, de „Forestry Act” aangenomen, een „Forestry Commission” werd eind November 1919 door de regering benoemd, en kon onmiddellijk hare werkzaamheden beginnen. Het doel dezer werkzaamheden is: de aanleg, door de Commissie zelf en met haar steun door anderen, van bosch in Engeland.

In het schema werd als doel gesteld om in 80 jaren de aanleg van ruim 708.000 H.A. bosch boven het reeds aanwezige tot stand te brengen, waarvan 472.000 H.A. in de eerste 40 jaren. Een nader werkplan werd opgesteld voor de eerste 10 jaren, waarin aangelegd zullen moeten zijn 60.000 H.A. nieuw bosch door de Commissie rechtstreeks, en, door haar bemoeiingen, door anderen (in den vorm van nieuw-